

SKOLORNAS BREVMARATON 2026

LÄRARGUIDEN

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

INLEDNING 3

Anvisningar för användningen av materialet 4

Lektionens målsättning och anknytning till läroplanen 6

Vad är Skolornas brevmaraton? 7

PERSONER 8

Daria Egereva, Ryssland 9

Bakgrund: Urfolk förföljs i Ryssland 10

Marwa Arafa, Egypten 11

Bakgrund: Yttrande- och mötesfriheten kränks i Egypten 12

DE MÄNSKLIGA RÄTTIGHETERNA 13

Vad är de mänskliga rättigheterna? 14

Yttrande- och åsiktsfrihet 16

Rätten till fredliga sammankomster, föreningsfriheten och rätten att delta i beslutsfattandet 17

Godtyckliga frihetsberövanden och påtvingade försvinnanden .. 19

Rätten till en rättvis rättegång 20

Urfolkens rättigheter 21

UPPGIFTER: RÄTTEN TILL FREDLIGA SAMMANKOMSTER OCH FÖRENINGSFRIHETEN .. 22

Uppgift 1: Den försvunna gemenskapen 15 min 23

Uppgift 2: Varför samlas människor? 15 min 24

Uppgift 3: Modiga människorättsförsvarare 20 min 25

Uppgift 4: Att skriva appellbrev och solidaritetshälsningar 15–30 min 25

BILAGOR TILL UPPGIFTERNA 26

Bilaga: Sammanfattning av FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna 27

Bilaga: Varför samlas människor? 28

SÅ HÄR SKRIVER NI BREV OCH SOLIDARITETSHÄLSNINGAR 29

Anvisningar för att skriva brev 30

Vanliga frågor 31

Detaljerat exempelbrev 33

Appellbrev till stöd för Daria Egereva 34

Appellbrev till stöd för Marwa Arafa 35

Anvisningar för hur man skriver solidaritetshälsningar 36

Solidaritetshälsning till Daria Egereva 37

Solidaritetshälsning till Marwa Arafa 38

ORDLISTA SVENSKA – ENGELSKA 39

INLEDNING

Bästa lärare,

Tack för att du har valt att delta i årets Skriv för frihet-kampanj tillsammans med dina elever!

Skolornas brevmaraton är en del av den internationella kampanjen Write For Rights, som du kan följa på sociala medier via taggen **#W4R**.

I år bekantar vi oss med mötes- och föreningsfriheten, yttrandefriheten och urfolksrättigheter. Dessa rättigheter tryggas i FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna och i internationella människorättskonventioner.

Detta material faller inom ramen för människorättsfostran, som går ut på undervisa ungdomar om de mänskliga rättigheterna och lär dem att försvara dessa rättigheter. Det handlar framför allt om att stärka människors förmåga att använda, åtnjuta, respektera och försvara sina egna och andras rättigheter.

Syftet med Skolornas brevmaraton är att lyfta fram människorättskränkningar som kampanjens huvudpersoner utsatts för och uppmuntra deltagarna att stötta dessa personer. Genom kampanjen vill vi också utbilda unga om de mänskliga rättigheterna och deras betydelse i ett bredare sammanhang. Kampanjen jämför inte hur de mänskliga rättigheterna förverkligas i olika länder, eftersom inget land i världen är fritt från människorättskränkningar.

Kampanjen behandlar människorättskränkningar som verkliga personer utsatts för. Personerna som vi stöttar har gett sitt godkännande till att medverka i kampanjen och till åtgärderna vars mål är att förbättra deras situation. De deltar i kampanjen eftersom de tror att internationell uppmärksamhet och påtryckningar kan främja deras situation och ha en positiv inverkan för frågorna som de jobbar för.

I handboken hittar du information om kampanjens huvudpersoner och om de mänskliga rättigheter som är kopplade till deras berättelser. Handbokens praktiska del innehåller uppgifter som du kan använda rakt av eller anpassa för din grupp. I slutet av handboken finns anvisningar för brevskrivandet, modellbrev, anvisningar för solidaritetshälsningar och en ordlista.

Video- och bildmaterial för lektionerna finns på adressen: https://www.amnesty.fi/sv/brevmaraton-for-skolor/material/

Elevmaterial finns på adressen: amnesty.fi/sv/brevmaraton-for-skolor/elev

Om du vill kan du också ladda ner och skriva ut elevmaterialet från webbsidan i pdf-format.

Observera att materialet behandlar allvarliga människorättskränkningar som kan väcka starka känslor. En del av ämnena kan vara personliga för vissa elever. Därför är det viktigt att skapa en miljö där eleverna känner sig trygga att dela med sig av sina erfarenheter. Samtidigt ska ingen elev förväntas dela med sig på grund av sin förmodade bakgrund. Tankar och känslor som väcks under lektionerna är bra att bearbeta i slutet av lektionen och även efteråt.

Fantastiskt att du är med — våra ord skapar förändring!

Hälsar,

Emma Åman
Sakkunnig i människorättsfostran

ANVISNINGAR FÖR ANVÄNDNINGEN AV MATERIALET

Skadliga och begränsande normer, rasism och kolonialismens arv syns fortfarande i Finland och i resten av världen. De återspeglas i hur framför allt personer som rasifieras som icke-vita och personer som tillhör olika minoriteter behandlas i vardagligt tal, i medier och i läromedel. Därför är det av yttersta vikt att varje person och deras erfarenheter behandlas på lektionen på ett sätt som respekterar deras människovärde och handlingsförmåga, och som ifrågasätter stereotyper och förutfattade meningar.

Diskriminerande maktstrukturer sitter djupt, och det tar tid att förändra dem. Var och en av oss kan ändå börja ifrågasätta strukturerna genom att reflektera över våra egna attityder och antaganden och från vilken position vi betraktar världen. Före lektionen kan du fundera på bland annat följande frågor:

- Vilka uppfattningar om Finland och om de samhällen där kampanjens huvudpersoner lever styr ditt eget eller dina elevers tänkande? Varifrån kommer dessa uppfattningar?
- Vilka tankar eller uppfattningar har du eller dina elever gällande huvudpersonernas identitet, handlingsförmåga eller samhälleliga ställning? Varifrån kommer dessa uppfattningar?
- Vilka tankar eller uppfattningar har du eller dina elever om er egen handlingskraft och förmåga att påverka? Från vilka positioner betraktar ni världen? Finns det skillnader i elevernas maktpositioner?
- På vilket sätt kan vi bli kvitt fördomar? Varifrån kan vi få information för att bygga en mångsidigare världsbild?
- Hur kan du stärka solidaritet och samtidigt undvika så kallat vitt frälsarkomplex?

Vitt frälsarkomplex är en återkommande dynamik och ett narrativ där en vit person tar rollen som räddare och befriare i förhållande till icke-vita människor. Icke-vita människor berövas sin handlingskraft och ses som passiva föremål för andras handlingar. Vitt frälsarkomplex sätter "vit godhet" (eng. white benevolence) i centrum och försvårar samtal om grundorsakerna till de problem som drabbar icke-vita människor, till exempel den europeiska kolonialismen.

En vit frälsare är en person som anser sig hjälpa icke-vita människor, men som saknar den förståelse, erfarenhet eller till exempel utbildning som uppgiften kräver. Fenomenet hänger ofta ihop med att personen vill stärka känslan av den egna moralen och godheten. (Källa: Fem-R Ordlista https://www.fem-r.fi/sanasto)

För en del av deltagarna kan de ämnen som behandlas i kampanjen vara personliga. Erfarenheterna kan vara egna eller förekomma bland familj eller vänner. Deltagare kan också ha kopplingar till kampanjens huvudpersoners hemländer. Tänk på följande före lektionen:

- Hur ser du till att deltagarna har utrymme att frivilligt och tryggt dela med sig av sina erfarenheter utan att detta förväntas av dem?
- Hur ser du till att lektionens ämnen behandlas traumamedvetet och åldersanpassat?
- Hur ger du deltagarna möjlighet att avstå från att delta?

Ämnena som behandlas under lektionerna kan synas på många sätt i deltagarnas vardag och i deras kommunikation sinsemellan. Därför är det viktigt att ifrågasätta förutfattade meningar om kampanjens teman eller huvudpersoner, även för att förebygga och ingripa mot diskriminering och andrafiering. Fundera ännu på följande:

- Hur kan du ingripa i situationer där det förekommer rasistiska, nedsättande eller andrafierande uttalanden eller handlingar?
- Hur kan du stödja personer som utsätts för rasism, diskriminering eller andrafiering, och vart kan du hänvisa dem?
- Hur kan du dra lärdomar av utmanande situationer?

En lärare behöver inte veta allting. Det viktigaste är en öppen och nyfiken inställning och en genuin strävan att främja rättvisa och jämlikhet. Genom att fundera på utmaningar i förväg kan man förbereda sig för situationer där diskriminering och marginalisering förekommer.

Du kan sätta dig in i temat genom följande material:

THL: Webbutbildning om antirasism för yrkespersoner https://www.eoppiva.fi/sv/utbildningar/webbutbildning-om-antirasism-for-yrkespersoner/

ANDRAFIERING KAN TA SIG UTTRYCK I ATT MAN:

- stämplar en person som representant för en viss grupp
- förminskar eller förfasar sig över personens erfarenheter
- skuldbelägger en person för sin livssituation
- framställer det finländska samhället eller den finländska kulturen som ”bättre”
- skämtar tiger eller tittar bort

LEKTIONENS MÅLSÄTTNINGAR OCH ANKNYTNING TILL LÄROPLANEN

Innehållet i den här handboken har planerats att motsvara inlärningsmålen i läroplanerna för den grundläggande utbildningen och för gymnasiet. Skolornas brevmaraton-lektionen handlar om människorättsfostran. Människorättsfostran ökar elevernas kunskap om de mänskliga rättigheterna genom en aktiverande metod som överskrider läroämnesgränserna. Den uppmuntrar eleverna att agera för en gemensam och hållbar framtid. Genom att skriva brev eller solidaritetshälsningar som stöd för en eller flera personer som utsatts för människorättskränkningar är eleverna samtidigt en del av Amnesty Internationals internationella kampanj ”Skriv för frihet”. Under lektionen får eleverna:

Kunskap om de mänskliga rättigheterna

Lektionens uppbyggnad och de praktiska övningarna i handboken fungerar som en dagsaktuell introduktion till mänskliga rättigheter. De mänskliga rättigheterna framställs inte bara som abstrakta juridiska paragrafer utan som verkliga bestämmelser som påverkar människors liv. Under lektionen bekantar sig eleverna med exempel på människorättskränkningar och berättelser om individer som försvarar de mänskliga rättigheterna och som själva utsatts för kränkningar. Slutligen får eleverna möjlighet att själva påverka förverkligandet av mänskliga rättigheter på ett konkret sätt genom att skriva ett appellbrev eller en solidaritetshälsning.

Kulturell kompetens, interaktion och uttrycksförmåga (L2)

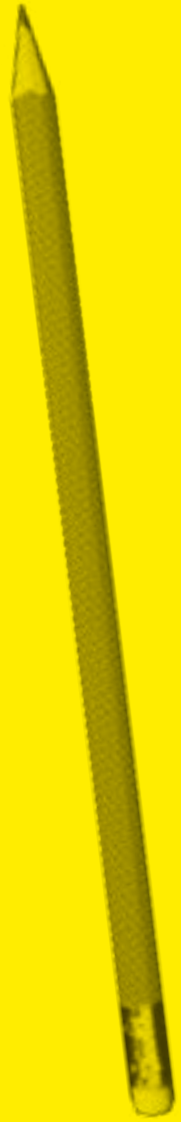
Eleverna övar att föra fram sina åsikter på ett konstruktivt sätt och agera etiskt. De får handledning i att upptäcka kulturell mångfald och systematiskt främja de mänskliga rättigheterna.

Multimodal läsfärdighet (L4)

Under brevmaraton får eleverna tolka berättelser och bilder, samt producera slagkraftig och formell text.

Delaktighet, påverkan och byggstenar för en hållbar framtid (L7)

Brevmaraton ger eleverna möjlighet att bekanta sig med medborgarsamhället och med det kollektiva globala arbetet för främjandet av mänskliga rättigheter. Under brevmaraton får eleverna en inblick i livet för personer som utsatts för människorättskränkningar och de lär sig sätt att främja de mänskliga rättigheterna.

VAD ÄR SKOLORNAS BREVMARATON?

Amnestys brevmaraton för skolor är en del av den internationella kampanjen Write for Rights, som ordnas varje år. Kampanjen fick sin början för 25 år sedan i Polen, när en grupp lokala aktivister ordnade ett dygnslångt brevskrivarmaraton. Initiativet har sedan dess vuxit till en internationell kampanj med hundratusentals deltagare i över 200 länder och områden. Under kampanjen skriver människor appellbrev till myndigheter och beslutsfattare i olika länder samt solidaritetshälsningar till de personer och gemenskaper som lyfts fram i kampanjen. Under årens lopp har de brev och solidaritetshälsningar som skrivits påverkat livet för över 115 människor. De har hjälpt frigöra orättvist fängslade aktivister och hjälpt kräva rättvisa för människor som utsatts för människorättsskränkningar samt skydd för dem som försvarar de mänskliga rättigheterna.

Människorättsfostran är en central del av kampanjen, och enbart under år 2025 deltog över 400 000 människor i aktiviteter i anknytning till kampanjen.

Amnestys brevmaraton för skolor har ordnats i Finland sedan år 2013. Under åren har finländska elever visat sitt stöd och vädjat genom sina meddelanden för människor i Iran, Brasilien, Azerbajdzjan, Ukraina, Belarus, Etiopien, Ecuador, Nigeria, Sameland, Norge, Burkina Faso, Malawi, Jamaica, Filippinerna, Kanada, Kuba, Turkiet, Chile, Hongkong, Myanmar, de ockuperade palestinska områdena, USA, Sydkorea, Angola och Finland. Och meddelandena har skapat förändring.

År 2014 agerade skolorna för **Moses Akatugba** från Nigeria som torterades och dömdes till döden som minderårig. Internationellt skickades över 800 000 stöttande meddelanden till förmån för Moses. Våren 2015 frigavs han äntligen efter att ha suttit nästan tio år i fängelse.

I november 2016 besökte Moses Finland och åkte även till en skola som deltagit i kampanjen för honom.

I kampanjen år 2018 vädjade eleverna för att skydda människorättsförsvarare i Ukraina. Nästan 400 000 människor runtom i världen skrev appeller som krävde att myndigheterna skulle utreda våldet mot ukrainska **Vitalina Koval**. Tack vare kampanjen kunde Vitalina på kvinnodagen 2019 för första gången på tre år ordna en demonstration i sin hemstad utan att bli trakasserad av extremhögern. Under kampanjen besökte Vitalina Finland och träffade elever som deltagit i brevmaraton.

Under kampanjen 2019 skrev eleverna i Finland brev till förmån för människorättsförsvarare i Kanada. Internationellt vädjade över 400 000 personer för kanadensiska **urfolkssamhället i Grassy Narrows**, där människor lidit av kvicksilverförgiftning i över 50 år. I april 2020 undertecknade Kanadas regering slutligen ett avtal på 19,5 miljoner dollar för att ordna hälso- och sjukvårdstjänster för dem som drabbats av kvicksilverförgiftning. Avtalet är ett steg mot rättvisa och en klar seger för folket i Grassy Narrows som länge kämpat för sina rättigheter.

År 2023 stödde kampanjen amerikanen **Rocky Myers**. Rocky dömdes 1994 för mord, trots att vittnesmålen om händelserna var motstridiga, bevisen svaga och polisen misstänktes ha pressat vittnen. Rockys rättshjälp var dessutom bristfälligt. En jury med vit majoritet fann den svarte Rocky skyldig och rekommenderade livstids fängelse. Domaren som ledde rättegången dömde ändå Rocky till döden, vilket stred mot juryns beslut. Våren 2025 upphävde Alabamas guvernör Rockys dödsdom och omvandlade den till livstids fängelse. Rocky hade då väntat på att dödsdomen skulle verkställas i över 30 år. Kampen för rättvisa är ännu inte över, eftersom straffet omvandlades till livstids fängelse utan möjlighet till villkorlig frigivning. Vi gläds ändå över att Rocky inte längre hotas av avrättning. Internationellt skickades över 692 000 meddelanden för att stödja Rocky.

Kampanjen 2024 fokuserade i sin tur på att befria den angolanska influeraren **Neth Nahara**. Neth kritiserade den angolanska presidenten **João Lourenço** på TikTok i augusti 2023, och dagen därpå fängslades hon. Med stöd av en omstridd lag dömdes Neth till sex månaders fängelse, och straffet höjdes snart till två år. Internationella påtryckningar gav resultat och presidenten benådade Neth redan i december 2024. Hon satt fängslad i 16 månader. Över 550 000 meddelanden skrevs till stöd för Neth!

Under kampanjen år 2025 gjordes över 3,9 miljoner insatser för de mänskliga rättigheterna.

PERSONER

DARIA EGEREVA

RYSSLAND

Daria Egereva har ägnat sitt liv åt att skydda människor, kultur och miljö. Hon är född i Sibirien och tillhör det selkupiska urfolket. Selkuperna är ett litet urfolk som består av omkring 3 500 personer. Daria har utbildat sig till lärare och är en känd försvarare av urfolks rättigheter och klimaträttvisa. Hon beskrivs av sina vänner som en varm och djupt empatisk människa som är lätt att närma sig.

Daria älskar böcker och långa promenader i naturen. Hon berättar ofta om sin barndom i taigan, ett område omgivet av vidsträckta barrskogar där hon brukade plocka bär tillsammans med sin familj. Det var där hennes starka band till naturen växte fram.

Nu riskerar Daria upp till 20 års fängelse för sitt fredliga arbete för mänskliga rättigheter. I december 2025 greps hon av de ryska myndigheterna och anklagades för att ha varit verksam inom ett nätverk som försvarar urfolks rättigheter. Myndigheterna har stämplat nätverket som ”terrorism”, trots att Darias arbete handlar om att skydda urfolkens marker, språk och kultur.

Darias situation är ett exempel på staters sätt att anklaga aktivister för ”extremism” och ”terrorism”. Deras syfte är att tysta kritiska röster och skrämma människor från att engagera sig i samhälleliga frågor och försvara sina rättigheter.

Trots påtryckningar och hot har Daria inte gett upp sina värderingar. Tvärtom fortsätter hon försvara sitt folk och deras rättigheter med mod och beslutsamhet.

Vi kräver att de ryska myndigheterna friger Daria Egereva omedelbart och utan villkor. Myndigheterna måste också sluta förtrycka och trakassera aktivister som jobbar för urfolk runtom i Ryssland.

BAKGRUND

URFOLK FÖRFÖLJS I RYSSLAND

Under de senaste åren har förföljelsen av aktivister som tillhör Rysslands urfolk ökat markant. Enligt människorättsorganisationen Memorial har man börjat förtrycka aktivister på nya sätt, till exempel genom att väcka åtal mot dem och sätta press på organisationer som försvarar urfolkens rättigheter.

Förtrycket riktar sig särskilt mot aktivister, journalister, ledare i lokalsamhällena och människorättsförsvarare som motsätter sig förtryckande lagstiftning och industriell exploatering av sina områden, och som verkar för att skydda traditionella marker, språk, kulturella seder och miljön. Deras offentliga engagemang för urfolkens rättigheter gör dem sårbara för påtryckningar från staten.

Urfolkens ställning försvagas också av att de små gemenskaperna har mycket begränsade resurser. Till skillnad från många större befolkningsgrupper saknar små urfolk det institutionella stöd och den synlighet i medierna som krävs för att effektivt försvara sina rättigheter och intressen. När det gäller små urfolk kan påtryckningar mot enskilda aktivister få förödande följder för hela samhällen.

Sedan 2019 har utrymmet för oberoende urfolksaktivism i Ryssland systematiskt krympt. Till en början var lagarna om så kallade ”utländska agenter” och ”oönskade organisationer” de viktigaste verktygen för påtryckning. De användes för att montera ned oberoende människorättsstrukturer som skyddade urfolken. Efter att Ryssland inledde sitt anfallskrig i Ukraina i februari 2022 ökade också förtrycket mot urfolksaktivister kraftigt. Myndigheterna började systematiskt kriminalisera all verksamhet som försvarar urfolkens rättigheter, från gräsrotsaktivism till internationell intressebevakning.

Lagstiftningen mot extremism och terrorism har tillämpats godtyckligt mot urfolksaktivister och människorättsförsvarare. År 2024 klassade Rysslands högsta domstol flera grupper som arbetar för miljön och urfolkens rättigheter som extremistiska.

MARWA ARAFA

EGYPTEN

Marwa Arafa är en 33-årig egyptisk människorättsaktivist, översättare och mamma. Hon har suttit häktad i över sex år enbart på grund av sin fredliga aktivism. Marwa ägnade sig åt att stödja familjer till personer som gripits av politiska skäl, och barn som själva gripits. Nu växer Marwas egen dotter upp utan sin mamma. Marwa greps framför ögonen på sin dotter, som då bara var två år gammal. I dag är dottern åtta år och saknar fortfarande sin mamma.

Marwa straffas för att hon visade solidaritet med fängslade personer, uppmärksammade de övergrepp som barn utsatts för och hjälpte familjer med kostnaderna för fängelsebesök. I april 2020 gjorde egyptiska säkerhetsstyrkor en razzia hos en vän till Marwa, där Marwa själv då bodde. Efter razzian utsattes Marwa för ett påtvingat försvinnande i två veckor.

Senare åtalades Marwa för terrorismrelaterade brott som helt saknar grund.

Hon står nu inför en orättvis rättegång och åtal som kan leda till livstids fängelse.

Marwas hälsa har försämrats allvarligt under tiden hon suttit häktad, och hon får inte tillräcklig vård. Marwas situation är ett exempel på hur terrorlagar missbrukas mot fredliga oliktänkande, människorättsförsvarare och personer som anses kritisera maktshavarna.

Marwa har inte förlorat hoppet. Kärleken till dottern och tron på rättvisa ger henne kraft.

Vi kräver att de egyptiska myndigheterna omedelbart och villkorslöst friger Marwa Arafa och lägger ner alla åtal mot henne. Hon hålls fängslad enbart för att hon har utövat sina mänskliga rättigheter.

BAKGRUND

YTTRANDE- OCH MÖTESFRIHETEN KRÄNKS I EGYPTEN

Sedan 2013 har myndigheterna i Egypten ständigt kränkt yttrandefriheten, rätten till fredliga sammankomster och föreningsfriheten i landet. De har tystat kritiska röster både på nätet och ute i samhället. Myndigheterna använder fortfarande lagar om sammankomster och demonstrationer som fått omfattande internationell kritik, för att oskäligt begränsa rätten till fredliga möten. De tar också rutinmässigt till antiterrorlagen för att godtyckligt inskränka yttrandefriheten, rätten till fredliga sammankomster och föreningsfriheten.

Amnesty rapporterar regelbundet om att tusentals verkliga eller förmodade regeringsmotståndare och kritiker grips och hålls häktade långa tider. Frihetsberövandena motiveras med pågående utredningar hos den nationella säkerhetsmyndigheten, som bygger på vaga anklagelser om ”terrorism”. Varken de gripna eller deras advokater får ta del av bevisen.

När de åtalade till slut ställs inför rätta utsätts de för orättvisa förfaranden, både i särskilda nödtillståndsdomstolar och vid de vanliga domstolarnas ”terrorismavdelningar”. Där anklagas de felaktigt för att ha undergrävt ”den nationella säkerheten”, för ”terrorism” och för att ha spridit ”falska nyheter”.

Personer som har suttit häktade länge och till slut ställs inför rätta döms ofta efter orättvisa rättegångar, bland annat vid domstolarnas avdelningar för terrorism. Amnesty har dokumenterat upprepade kränkningar av rätten till en rättvis rättegång i Egypten. De gäller bland annat rätten till ett juridiskt ombud som den åtalade själv väljer och till ett adekvat försvar, rätten att kalla och förhöra vittnen, rätten till en offentlig rättegång inför en behörig, opartisk och oberoende domstol samt den faktiska rätten att få lagligheten i frihetsberövandet prövad.

Människorättsförsvarare, aktivister, studeranden, journalister, advokater, oppositionspolitiker och fredliga demonstranter har gripits godtyckligt för att de utövat sin yttrandefrihet, sin rätt till fredliga sammankomster och sin föreningsfrihet. Bland skäl som har angetts för gripandena finns satiriska kommentarer, kritik mot myndigheterna i intervjuer för media eller på sociala medier, uppmaningar till fredliga demonstrationer, fördömanden av sexuella trakasserier, deltagande i politiska möten, dans i TikTok-videor, motstånd mot människorättskränkningar och kritik mot regeringens ekonomiska politik. Amnesty har också rapporterat om tortyr och annan misshandel av frihetsberövade som säkerhetsstyrkorna utsätter människor för, och om omänskliga häktningsförhållanden i Egyptens fängelser, på polisstationer och i anläggningar som kontrolleras av den nationella säkerhetsmyndigheten.

Fängelsemyndigheterna utsätter också avsiktligt personer som gripits av politiska skäl för undermåliga levnadsförhållanden och nekar personerna till och med grundläggande förnödenheter, trots att deras familjer är beredda att betala för dem. Personer som säkerhetsstyrkorna gripit av politiska skäl utsätts också rutinmässigt för påtvingade försvinnanden, som varar allt från några dagar till flera månader.

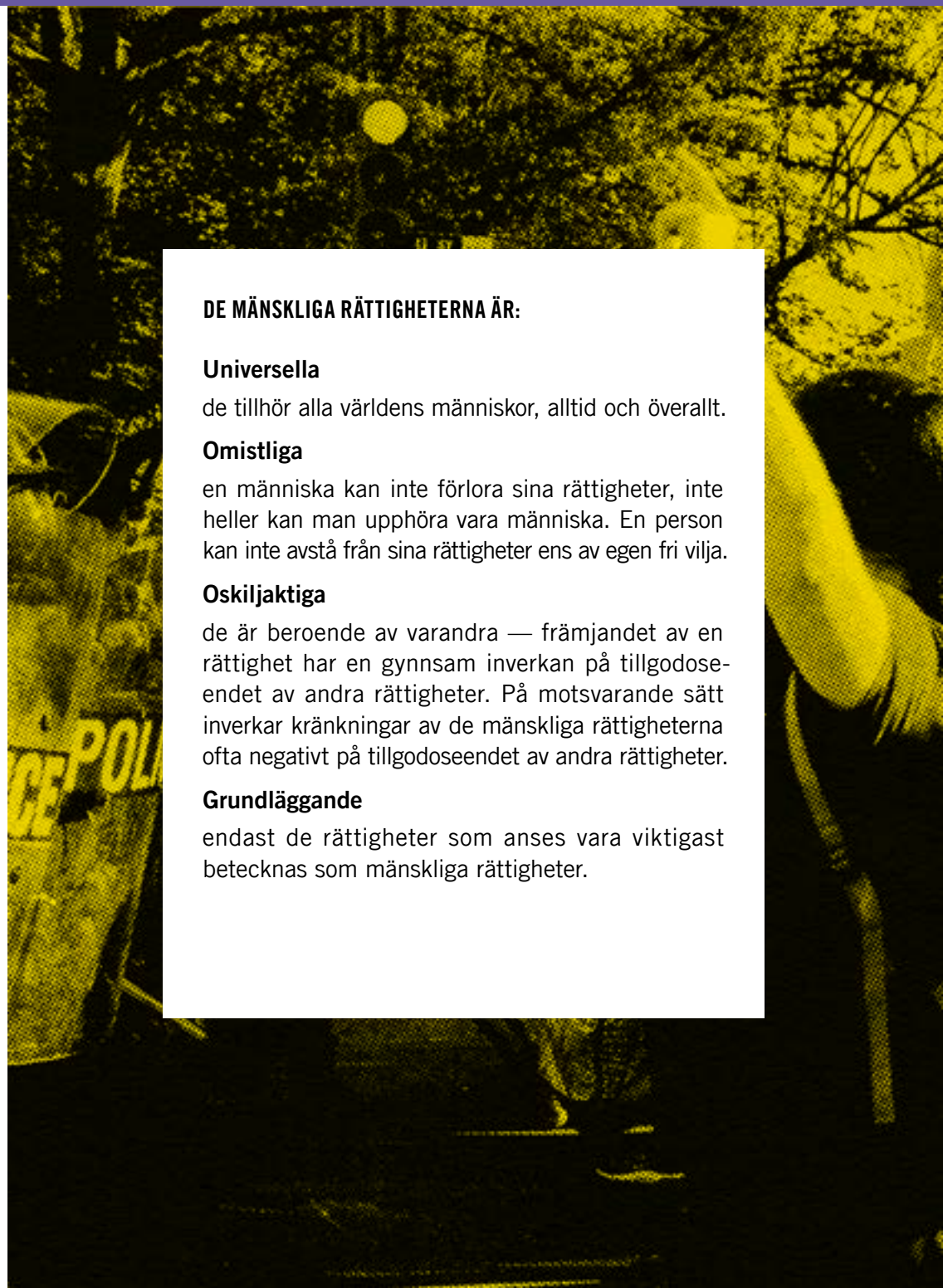
DE MÄNSKLIGA RÄTTIGHETERNA

VAD ÄR MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER?

”Alla människor är födda fria och lika i värde och rättigheter. De har utrustats med förnuft och samvete och bör handla gentemot varandra i en anda av gemenskap.”

- FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna, artikel 1

Med mänskliga rättigheter avses de rättigheter som är gemensamma och lika för alla människor. De ska trygga alla människor ett människovärdigt liv, grundläggande försörjning och möjligheter till samhälleligt deltagande. De mänskliga rättigheterna tillhör varje människa och gäller vid alla tidpunkter och överallt oberoende bakgrund, medborgarskap, övertygelse eller samhällelig ställning. Alla människor har förutom rättigheter också en skyldighet att respektera andras rättigheter. Ingen får till exempel diskrimineras, eftersom det kränker förbudet mot diskriminering i människorättskonventionen. De mänskliga rättigheterna tryggas i FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna och i flera internationella avtal.

DE MÄNSKLIGA RÄTTIGHETERNA ÄR:

Universella

de tillhör alla världens människor, alltid och överallt.

Omistliga

en människa kan inte förlora sina rättigheter, inte heller kan man upphöra vara människa. En person kan inte avstå från sina rättigheter ens av egen fri vilja.

Oskiljaktiga

de är beroende av varandra — främjandet av en rättighet har en gynnsam inverkan på tillgodoseendet av andra rättigheter. På motsvarande sätt inverkar kränkningar av de mänskliga rättigheterna ofta negativt på tillgodoseendet av andra rättigheter.

Grundläggande

endast de rättigheter som anses vara viktigast betecknas som mänskliga rättigheter.

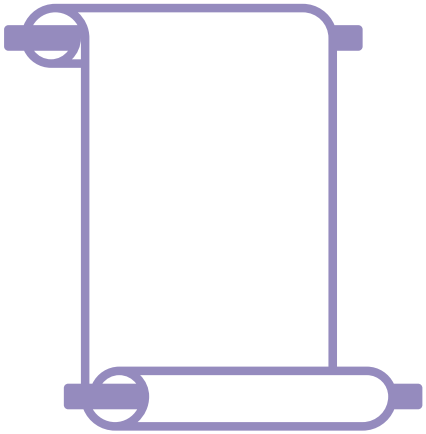
FN:S ALLMÄNNA FÖRKLARING OM DE MÄNSKLIGA RÄTTIGHETERNA (ENG. UNIVERSAL DECLARATION OF HUMAN RIGHTS)

FN antog den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna efter andra världskriget år 1948. Förklaringen är den första övergripande listan över mänskliga rättigheter som utarbetats internationellt, och den innehåller 30 artiklar, alltså trettio olika punkter. Till dem hör till exempel rätten till liv, frihet och säkerhet, frihet från slaveri, förbud mot tortyr, rätten till asyl, rätten att ingå äktenskap och bilda familj, åsikts- och yttrandefrihet samt rätten till en rättvis rättegång.

Förklaringen om de mänskliga rättigheterna är bokstavligen en förklaring, och därför inte rättsligt bindande för staterna. Den har dock betydande politiskt och moraliskt inflytande. Allt sedan förklaringen antogs har den utgjort grunden för det internationella systemet för mänskliga rättigheter och för många bindande avtal, däribland FN:s konvention om medborgerliga och politiska rättigheter, konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter samt konventionen mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning. De mänskliga rättigheterna har följaktligen blivit en del av internationell rätt.

INTERNATIONELLA MÄNNISKORÄTTSAVTAL

De mänskliga rättigheterna är till för att skydda människor och medför därmed skyldigheter för statsledare, regeringar och tjänstemän. Människorättskonventioner är internationella avtal som staterna ingått. När en stat ratificerar, dvs. slutgiltigt godkänner, bekräftar och sätter i kraft en konvention, förbinder sig staten att ta på sig de skyldigheter som konventionen bestämmer om. Staterna bör respektera och skydda individens rättigheter samt främja tillgodoseendet av rättigheterna i praktiken. Merparten av världens stater har förbundit sig till internationella människorättskonventioner.

YTTRANDE- OCH ÅSIKTSFRIHET

Yttrande- och åsiktsfriheten ger människor möjlighet att dela idéer, uttrycka åsikter, söka och ta emot information, ställa frågor, delta i offentliga samtal och tala om frågor som påverkar deras liv och deras gemenskaper.

Människor använder sin yttrande- och åsiktsfrihet varje dag. De kan dela sina åsikter med vänner, skapa konst, skriva artiklar, publicera sina synpunkter på sociala medier, delta i diskussioner, rapportera om information som de har samlat in, kräva förändring eller stå upp mot orättvisor. Möjligheten att fritt uttrycka tankar och idéer hjälper människor att lära sig av varandra, lösa problem och delta i samhället.

Yttrandefriheten är en förutsättning för många andra mänskliga rättigheter. Människor måste kunna uttrycka sig för att försvara sina rättigheter, delta i det offentliga livet, avslöja missförhållanden, skydda sina gemenskaper eller främja förändring. Tack vare yttrandefriheten kan vi ta del av olika erfarenheter och perspektiv, också sådana som utmanar makthavarna eller kritiserar deras beslut och sätt att agera.

YTTRANDE- OCH ÅSIKTSFRIHETEN HÄNGER IHOP MED ANDRA MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER

- Journalister kan rapportera om händelser och hjälpa människor att förstå vad som händer ute i världen.
- Advokater och människorättsförsvarare kan stå upp mot orättvisor, korruption och maktmissbruk.
- Aktivister kan öka medvetenheten om sociala frågor, miljöfrågor och människorättsfrågor.
- Människor kan ifrågasätta beslut, uttrycka sin oro och driva förändring.
- Gemenskaper kan använda sociala medier, kampanjer eller offentliga samtal för att dela information och stödja varandra.

I yttrande- och åsiktsfriheten ingår rätten att uttrycka åsikter som andra kanske inte håller med om. Den skyddar spridningen av information, idéer och synsätt, förutsatt att de inte uppmanar till våld eller diskriminering eller orsakar annan allvarlig skada, till exempel för folkhälsan.

Oliktänkande är en viktig del av yttrandefriheten. Med oliktänkande menas att man uttrycker att man inte håller med om beslut, sätt att agera eller system. Oliktänkande har alltid utmanat orättvisa förhållanden, krävt förändring och försvarat de mänskliga rättigheterna. Fredlig kritik och diskussion kan hjälpa samhällen att växa, utvecklas och bli mer ansvarstagande. Människor ska kunna uttrycka att de inte håller med, på ett fredligt sätt och utan att vara rädda för att straffas.

Om människor straffas, hotas eller fängslas för att de fredligt uttrycker sina åsikter kan detta påverka många andra rättigheter. Rädslan för straff kan förhindra människor från att tala öppet, delta i det offentliga livet, dela information eller försvara andras rättigheter. Det kan göra det offentliga samtalet fattigare och göra det svårare att upptäcka problem, hitta lösningar och ställa beslutsfattare till svars.

I en del situationer kan människor som kritiserar myndigheter, avslöjar korruption, försvarar mänskliga rättigheter eller delar information om frågor som väcker oro i samhället utsättas för trakasserier, åtal, orättvisa rättegångar eller fängelsestraff. Det kan skapa rädsla som förhindrar andra från att uttrycka sin åsikt.

Yttrandefriheten handlar om att tala, men också om att lyssna, lära sig, utbyta idéer och se till att människor kan delta i samhället på ett meningsfullt sätt. Att skydda yttrandefriheten bidrar till att skapa sammanhang där människor kan dela information, diskutera utmaningar och främja positiv förändring.

YTTRANDE- OCH ÅSIKTSFRIHETEN I INTERNATIONELL RÄTT

FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna

- Var och en har rätt till åsiktsfrihet och yttrandefrihet (artikel 19)
- Var och en har rätt att söka, ta emot och sprida upplysningar och tankar genom alla uttrycksmedel och oberoende av territoriella gränser (artikel 19)
- Var och en har rätt att delta i offentliga angelägenheter och i det offentliga livet (artikel 21)

Internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter (artikel 19).

RÄTTEN TILL FREDLIGA SAMMANKOMSTER, FÖRENINGSFRIHETEN OCH RÄTTEN ATT DELTA I BESLUTSFATTANDET

Rätten till fredliga sammankomster skyddar människors möjlighet att samlas i ett visst syfte, på offentliga eller privata platser, inomhus eller utomhus och på nätet. Sammankomsterna kan vara möten, demonstrationer, kulturevenemang, träffar för olika gemenskaper eller annan fredlig verksamhet som man gör tillsammans.

Föreningsfriheten skyddar människors möjlighet att bilda, gå med i och delta i grupper, organisationer och nätverk. Grupperna kan till exempel arbeta med sociala frågor, miljöskydd, gemensamma angelägenheter, mänskliga rättigheter, utbildning, arbetstagares rättigheter, religion eller övertygelse och många andra frågor.

De här rättigheterna gör det möjligt för människor att delta i det offentliga livet på olika sätt. Människor kan gå med i föreningar, stödja andra, försvara mänskliga rättigheter, skydda kultur och identiteten hos en grupp, delta i sociala rörelser eller samarbeta kring beslut som berör dem själva. Rättigheterna bidrar också till att andra mänskliga rättigheter förverkligas, till exempel yttrandefriheten, de kulturella rättigheterna, jämlikheten och förbudet mot diskriminering.

För många urfolk och minoriteter är rätten till fredliga sammankomster och föreningsfriheten inte bara politiska rättigheter. De kan också vara nödvändiga för att skydda kulturen, språket, traditionerna och gemenskapens identitet. När gemenskaper hindras från att organisera sig, samlas eller försvara sina rättigheter kan också de kulturella och kollektiva rättigheterna ta skada. Möjligheten att samlas, dela information och diskutera tillsammans kan spela en viktig roll för att bevara kulturer och stärka gemenskapen.

RÄTTEN TILL FREDLIGA SAMMANKOMSTER, FÖRENINGSFRIHETEN OCH RÄTTEN ATT DELTA I BESLUTSFATTANDET HÄNGER IHOP MED ANDRA MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER

- Gemenskaper kan kräva bättre skolor, hälso- och sjukvård eller miljöskydd.
- Urfolk kan organisera sig för att skydda sina kulturer, språk och traditionella markområden.
- Människorättsförsvarare kan arbeta tillsammans för att dokumentera övergrepp och stödja gemenskaper som drabbats av dem.
- Medborgare kan samlas fredligt för att uttrycka sin oro över till exempel regeringens beslut eller hur den offentliga makten utövas.

När människor hindras från att organisera sig, delta eller samlas fredligt kan många andra rättigheter ta skada. Ofta leder inskränkningarna av dessa friheter också till andra människorättskränkningar, till exempel godtyckliga gripanden, påtvingade försvinnanden, orättvisa rättegångar eller inskränkningar av yttrandefriheten.

Myndigheter kan begränsa organisationers verksamhet, förbjuda sammankomster, kriminalisera fredlig aktivism, rikta åtgärder mot ledare för gemenskaper eller straffa människor för att de deltar i det offentliga livet. Sådana inskränkningar kan skapa rädsla och göra det svårare för gemenskaper att uttrycka sin oro, skydda sina intressen eller driva samhällsfrågor.

Att delta i samhället handlar inte bara om att rösta eller om politik. Människor deltar i samhället varje dag när de går med i grupper, stödjer verksamhet i sina gemenskaper, firar sina kulturer, försvarar sina rättigheter, gör frivilligarbete, ordnar evenemang eller arbetar tillsammans för att lösa gemensamma utmaningar.

Rätten till fredliga sammankomster, föreningsfriheten och rätten att delta i beslutsfattandet hjälper människor att bygga gemenskaper, stärka solidariteten och verka för positiv förändring. Rättigheterna spelar en viktig roll för att skapa samhällen där människor fritt kan delta, uttrycka sig och samarbeta.

RÄTTEN TILL FREDLIGA SAMMANKOMSTER, FÖRENINGSFRIHETEN OCH RÄTTEN ATT DELTA I BESLUTSFATTANDET I INTERNATIONELL RÄTT

FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna

- Var och en har rätt till frihet i fråga om fredliga möten och sammanslutningar (artikel 20)
- Var och en har rätt att delta i sitt lands styrelse, direkt eller genom fritt valda ombud (artikel 21)
- Var och en har rätt till alla de fri- och rättigheter som uttalas i förklaringen, utan diskriminering (artikel 2)

FN:s internationella konvention om medborgerliga och politiska rättigheter

- Rätten till fredliga sammankomster (artikel 21) och föreningsfrihet (artikel 22)
- Rätten att delta i det offentliga beslutsfattandet (artikel 25)

GODTYCKLIGA FRIHETSBERÖVANDEN OCH PÅTVINGADE FÖRSVINNANDEN

Rätten till frihet och personlig säkerhet innebär att ingen får gripas, fängslas eller straffas på orättvisa grunder. Regeringar måste följa lagen och motivera varför någon grips eller fängslas. De måste också behandla alla människor med värdighet och respekt.

Ett godtyckligt frihetsberövande är när någon fängslas orättvist eller utan de grunder och förfaranden som står i lagen. En person som har berövats friheten godtyckligt får till exempel inte alltid veta vad hen anklagas för, får inte alltid tala med en advokat eller får kanske aldrig en rättvis rättegång.

Människor kan försvinna av många olika orsaker. Ett påtvingat försvinnande är något annat än ett vanligt ”försvinnande”. Med påtvingat försvinnande menas att personer som agerar på statens vägnar för bort en människa, griper hen, tar hen i förvar eller kidnappar hen, och att myndigheterna vägrar avslöja var personen befinner sig eller vad som har hänt hen. Familjerna till personer som utsatts för påtvingade försvinnanden lever i rädsla och oisshet utan att få svar. Att inte veta om någon är i säkerhet eller ens vid liv kan orsaka djupt lidande för anhöriga och gemenskaper.

Även människor som gripits eller fängslats har mänskliga rättigheter. Regeringar måste garantera deras säkerhet och skydda deras hälsa och människovärde i alla situationer. Tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling är alltid fel och förbjuden enligt internationella människorättskonventioner. Med tortyr menas att någon avsiktligt orsakar en annan person svår psykisk eller fysisk smärta eller svårt lidande. Andra former av förnedrande eller omänsklig behandling kan vara grov misshandel eller förödmjukelse.

Vissa människor, till exempel kvinnor, barn, äldre, personer med funktionsnedsättning och personer med särskilda hälsobehov kan utsättas för särskilda risker när de grips eller fängslas. Regeringar är skyldiga att tillgodose deras särskilda behov och skydda deras hälsa, säkerhet och människovärde.

FÖRBUDET MOT GODTYCKLIGA FRIHETSBERÖVANDEN OCH PÅTVINGADE FÖRSVINNANDEN HÄNGER OCKSÅ IHOP MED ANDRA MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER

- Godtyckliga frihetsberövanden kan leda till orättvisa rättegångar.
- Påtvingade försvinnanden kan splittra familjer och skapa rädsla.
- Att hindra någon från att få sjukvård kan skada personens hälsa och människovärde.
- Misshandel eller dålig behandling under frihetsberövandet kan räknas som tortyr eller annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling.

FÖRBUDET MOT GODTYCKLIGA FRIHETSBERÖVANDEN OCH PÅTVINGADE FÖRSVINNANDEN I INTERNATIONELL RÄTT

FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna

- Ingen får godtyckligt anhållas, hållas i fängsligt förvar eller landsförvisas (artikel 9)
- Var och en har rätt till en rättvis rättegång (artikel 10)
- Ingen får utsättas för tortyr eller grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning (artikel 5)
- Var och en har rätt till frihet och personlig säkerhet (artikel 3)
- Alla människor är födda fria och lika i värde och rättigheter (artikel 1)

FN:s internationella konvention om medborgerliga och politiska rättigheter (artikel 9)

Den internationella konventionen till skydd för alla människor mot påtvingade försvinnanden

RÄTTEN TILL EN RÄTTVIS RÄTTEGÅNG

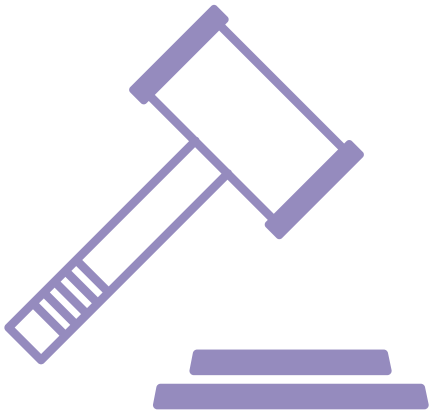
Syftet med en rättvis rättegång är att garantera en rättvis och offentlig prövning inför en oberoende och självständig domstol inom skälig tid. En rättvis rättegång ska garantera att ingen oskyldig döms. Hot, utpressning och våld hör inte hemma i en rättvis rättsprocess. Bevismaterialet ska också tas fram på ett rättvist och transparent sätt. Domaren, nämndemännen och andra myndighetspersoner ska vara opartiska. Rättegången ska hållas inom skälig tid, och parterna ska ha möjlighet att lägga fram bevis. I en rättvis rättegång utgår man också från att en person är oskyldig tills motsatsen har bevisats. Den åtalade har dessutom rätt till rättshjälp om hen inte har råd att anlita ett eget juridiskt ombud. Det spelar ingen roll om någon åtalas för snatteri eller mord — alla har rätt till en rättvis rättegång.

RÄTTEN TILL EN RÄTTVIS RÄTTEGÅNG I INTERNATIONELL RÄTT

FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna

- Var och en har rätt till en rättvis och offentlig rättegång inför en oberoende och opartisk domstol (artikel 10)
- Var och en som är anklagad för brott har rätt att betraktas som oskyldig till dess hans skuld lagligen fastställts vid offentlig rättegång (artikel 11)
- Ingen får fällas till ansvar för en handling som inte utgjorde brott enligt nationell eller internationell rätt vid den tidpunkt när handlingen begicks (artikel 11)

FN:s internationella konvention om medborgerliga och politiska rättigheter (artikel 14)

URFOLKENS RÄTTIGHETER

Enligt internationell rätt är urfolk ett folk som bebott ett visst geografiskt område innan de nuvarande statsgränserna drogs upp. Urfolk kännetecknas av en stark koppling till sina traditionella marker, som deras språk, kulturer, näringar och identitet är nära kopplade till.

Urfolk skiljer sig från majoritetsbefolkningen genom sina egna språkliga, kulturella, sociala, ekonomiska och politiska särdrag. Många urfolk har blivit en minoritet på sina egna traditionella bosättningsområden, och de förenas av en historisk erfarenhet av diskriminering och av en underordnad ställning i förhållande till staten och majoritetsbefolkningen.

Urfolk behöver särskilt skydd, eftersom deras kultur, livsstil och identitet är djupt förankrade i traditionella marker och naturresurser. Urfolk utsätts fortfarande för många olika former av diskriminering, och det finns stora brister i hur deras rättigheter förverkligas.

FN:s deklaration om urfolks rättigheter, som antogs 2007, tryggar bland annat urfolkens självbestämmanderätt, rätt till eget språk och rätt att utöva sin kultur och sina traditioner. Deklarationen förpliktar staterna att skydda urfolkens kulturer och att se till att urfolken får delta och bli hörda i beslut som berör dem.

I deklarationen erkänns bland annat följande rättigheter:

- Rätten att bevara och skydda sitt kulturarv (artikel 11)

Urfolk har rätt att utöva, förvalta och föra vidare sina kulturella traditioner och sitt kulturarv till kommande generationer. Det gäller också heliga platser, traditionell kunskap och andra former av kulturarv.

- Rätten att bevara och skydda miljön (artikel 29)

Urfolk har rätt till skydd av sina traditionella marker och sin miljö. Staterna är skyldiga att förhindra verksamhet som kan skada urfolkens marker, naturresurser och gemenskaper.

- Rätten till mark och naturresurser (artikel 26)

Urfolk har rätt till de marker, områden och naturresurser som de traditionellt har förvaltat, använt eller ägt. Staterna ska erkänna och trygga dessa rättigheter genom lagstiftning och andra lämpliga åtgärder.

- Rätten att bestämma över utvecklingen av sina egna områden (artikel 32)

Urfolk har rätt att delta i och påverka beslut som gäller deras traditionella marker och naturresurser. Staterna ska inhämta urfolkens fria och informerade förhandssamtycke innan de genomför projekt som kan få betydande följder för urfolkens traditionella marker, näringar och kultur.

UPPGIFTER

UPPGIFTER: RÄTTEN TILL FREDLIGA SAMMANKOMSTER OCH FÖRENINGSFRIHETEN

Passar grupper i alla storlekar

Tid ca 45–75 minuter (beroende på hur du vill anpassa uppgiften)

Du behöver: Bilaga: Sammanfattning av FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna (s. 27), bilaga: Varför samlas människor? och personernas berättelser (s. 9–12).

Syftet med de här uppgifterna är att hjälpa deltagarna att förstå varför människor samlas för att arbeta för gemensamma mål. Genom uppgifterna får deltagarna fundera på varför delaktighet, organisering och kollektiv handling är viktiga för att de mänskliga rättigheterna ska förverkligas. De får också undersöka sambandet mellan rätten till fredliga sammankomster, föreningsfriheten och deltagandet i det offentliga livet. Med hjälp av exempel lyfter uppgifterna fram hur auktoritära metoder sprider sig i länder.

Du kan genomföra lektionen med en eller flera uppgifter. Du kan kombinera delarna på det sätt som passar bäst för din grupp och den tid du har till förfogande.

Tänk också på att ämnena i uppgifterna kan vara personliga för en del av deltagarna och väcka starka känslor. Det är också viktigt att ge deltagarna möjlighet att avstå från att delta.

UPPGIFT 1: DEN FÖRSVUNNA GEMENSKAPEN 15 MIN

1. Be deltagarna fundera en stund för sig själva på vilka grupper, klubbar, lag eller gemenskaper som är viktiga för dem. Det kan till exempel vara ungdomsgrupper, idrottslag, band, körer, gemenskaper på nätet eller vilka andra grupper som helst där människor samlas.

Du kan ta hjälp av följande frågor:

- Varför är gruppen viktig för dig?
- Varför tycker du om att vara med i gruppen?
- Hur skulle du känna dig om någon sa att du inte längre får vara med i gruppens verksamhet, eller att gruppen inte längre får träffas?

Be deltagarna dela med sig av sina tankar efter ett par minuter.

Du kan sammanfatta diskussionen så här: genom att höra till olika grupper kan man lära känna nya människor, stödja varandra, utöva och skydda sin kultur och identitet, hjälpa andra i sina egna gemenskaper och delta i samhällslivet.

2. Be deltagarna sedan föreställa sig att alla grupper blir förbjudna från och med i morgon. Deltagarna får inte längre rösta eller ställa upp i val i skolan eller kommunen, och de får inte heller fortsätta med verksamhet som främjar deras välbefinnande. Dela in deltagarna i par och låt dem diskutera följande frågor:

- Vilken grupp skulle du sakna mest?
- Vad skulle du förlora om gruppen försvann?
- Hur skulle det påverka dina kompisrelationer?
- Hur skulle det påverka gemenskapen omkring dig?

Be paren berätta om sina tankar.

3. Sammanfatta diskussionen med att berätta att människor genom historien bildat olika grupper, organisationer och rörelser för att stödja varandra, skydda sina gemenskaper och för att åstadkomma förändring. Samtidigt har makthavare försökt hindra människor från att samlas och organisera sig. Den här typens utveckling kan ses i många länder idag.

UPPGIFT 2: VARFÖR SAMLAS MÄNNISKOR? 15 MIN

4. Visa följande exempel på tavlan eller dela ut dem till eleverna genom att skriva ut bilagan på s. 28:

- Delta i allmänna val eller i verksamhet som påverkar gemenskapen omkring en
- Försvara rättigheter och friheter
- Stödja människor som har det svårt
- Skydda kultur, språk eller traditioner
- Ingripa när människor behandlas orättvist
- Öka medvetenheten om viktiga frågor
- Tala för gemenskapens behov
- Fira identitet och traditioner
- Arbeta med gemensamma angelägenheter

Dela in deltagarna i små grupper och be dem gruppera och kategorisera exemplen.

5. När grupperna blivit klara med kategoriseringen, be dem diskutera följande frågor

- Vad har exemplen gemensamt?
- Varför grupperade ni exemplen som ni gjorde?
- Varför kan människor välja att agera tillsammans i stället för att agera ensamma?

6. Fortsätt diskussionen med hela gruppen och använd följande frågor

- Varför bildar olika människor och gemenskaper grupper och organisationer?
- Varför kan det vara viktigt för vissa gemenskaper att skydda sin kultur, sitt språk, sin identitet och sina traditioner?
- Varför är det viktigt att människor får delta i beslut som gäller dem?
- Vad kan hända om människor hindras från att organisera sig, träffas eller delta i offentliga evenemang?
- Vilka orsaker tycker ni är viktigast?

7. Avsluta uppgiften genom att säga till deltagarna:

”Människor samlas för att stödja varandra, skydda sina rättigheter, tala för gemenskapers behov, delta i beslutsfattandet och fira eller skydda sin kultur och identitet. Det här är möjligt eftersom vi alla har rätt till fredliga sammankomster, föreningsfrihet och rätt att delta i det offentliga beslutsfattandet.

Rätten till fredliga sammankomster, föreningsfriheten och yttrandefriheten är centrala grundläggande rättigheter som tillhör alla. Utan dem skulle det vara omöjligt att kräva att andra mänskliga rättigheter erkänns och förverkligas. Tillsammans har människor rätt att ställa krav på, kritisera och tilltala sina regeringar. Människor måste ha rätt att samlas fredligt utan att vara rädda för att till exempel gripas.”

Obs! Syftet är inte att dela in exemplen i färdiga kategorier, utan att hjälpa deltagarna upptäcka teman som förenar deras syften. Genom att kategorisera exemplen kan deltagarna själva lägga märke till återkommande teman, som att skydda en gemensam identitet, delta i civilsamhället, försvara rättigheter och annan verksamhet i gemenskapen. Alla dessa hänger ihop med rätten till fredliga sammankomster och föreningsfriheten. Grupperna kan till exempel heta ”Skydda kultur, språk och traditioner” eller ”Fira gemensam identitet och traditioner”. Sådana grupper kan hjälpa deltagarna att förstå hur urfolk tillsammans uttrycker sin kultur och sin tillhörighet.

UPPGIFT 3: MODIGA MÄNNISKORÄTTSFÖRSVARARE 20 MIN

8. Dela in deltagarna i mindre grupper. Ge varje grupp en berättelse och en sammanfattning av FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna. Be deltagarna läsa sin berättelse och diskutera den med hjälp av följande frågor:

- Vad har hänt?
- Vilken gemenskap, grupp eller identitet har personen försökt stödja eller skydda?
- Varför tycker ni att det personen gör är viktigt?
- Kan personen fritt träffa andra människor?
- Kan personen organisera sig fritt tillsammans med andra?
- Kan personen delta i gruppens eller gemenskapens verksamhet utan att hamna i fara?
- Har personen behandlats rättvist?
- Vilka av personens mänskliga rättigheter har kränkts?
- Hur har inskränkningarna påverkat personens gemenskap?
- Hur skulle det se ut om personens mänskliga rättigheter förverkligades?

9. Be sedan varje grupp kort berätta vad som hänt i deras berättelse och be dem nämna 2-3 rättigheter som de anser att har kränkts.

Skriv upp gruppernas svar så att alla ser dem.

10. Fråga deltagarna:

- Vilka tankar och känslor väckte berättelserna?
- Varför är solidaritet, alltså att visa sitt stöd åt en annan människa, viktigt?
- Vilka gemenskaper och människor påverkas av det som hände i berättelsen?
- Varför är det viktigt att människor kan organisera sig fredligt?

11. Du kan avsluta uppgiften genom att säga:

”I hela världen möter människor som organiserar sig fredligt, försvarar rättigheter eller deltar i offentliga angelägenheter allt fler begränsningar. Om vi känner igen de här tecknen på auktoritär utveckling kan vi lättare förstå varför rättigheter är viktiga. För många urfolk och minoriteter är möjligheten att organisera sig, samlas och upprätthålla nätverk också viktig för att de ska kunna skydda sin identitet, sina språk och sina traditioner.

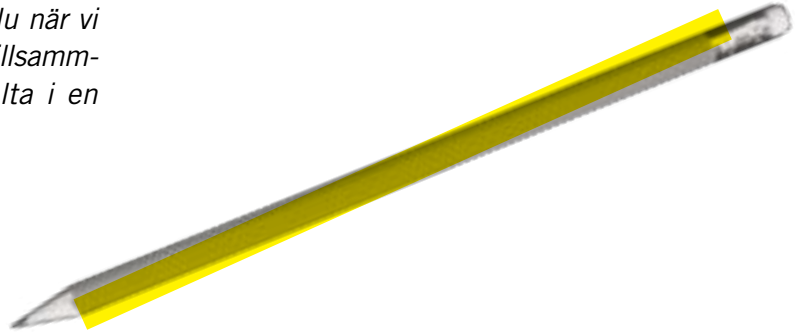
Genom att stödja dem försvarar vi rättvisa, trygghet och människovärde, som tillhör alla. Nu när vi har undersökt vad det handlar om kan vi, tillsammans med tusentals andra människor, delta i en kampanj som stöder de här försvararna.”

UPPGIFT 4: ATT SKRIVA APPELLBREV OCH SOLIDARITETSHÄLSNINGAR 15–30 MIN

12. Berätta för deltagarna om Amnesty Internationals internationella kampanj Skriv för frihet (eng. Write for Rights) och att skolornas brevmaraton är en del av kampanjen. I kampanjen uppmanas människor att skriva solidaritetshälsningar till personerna som presenteras i berättelserna, samt appellbrev till regeringar för att kräva att makthavarna tar sitt ansvar för att skydda, respektera och främja mänskliga rättigheter. Du kan berätta om kampanjens tidigare framgångar (s. 7) eller visa videor från kampanjens webbsidor.[1]

Beroende på hur mycket tid ni har kan du be deltagarna skriva en solidaritetshälsning eller ett appellbrev till stöd för en person eller gemenskap som de själva väljer.

Anvisningar för hur man skriver solidaritetshälsningar och appellbrev finns på s. 30–38.

[1] Kampanjens videor (fi)
https://www.amnesty.fi/koulujen-kirjemaraton/materiaalit/

BILAGOR TILL UPPGIFTERNA

BILAGA: SAMMANFATTNING AV FN:S ALLMÄNNA FÖRKLARING OM DE MÄNSKLIGA RÄTTIGHETERNA

MEDBORGERLIGA RÄTTIGHETER OCH FRIHETER

Rätt till liv, frihet från tortyr och slaveri, åsikts- och religionsfrihet, rätt till icke-diskriminering.

1. Alla människor är födda fria och lika i värde och rättigheter
2. Förbud mot diskriminering
3. Rätt till liv, frihet och personlig säkerhet
4. Förbud mot slaveri och tvångsarbete
5. Förbud mot tortyr
6. Rätt till nationalitet

LAGLIGA RÄTTIGHETER

Oskyldig tills motsatsen bevisats, rätten till rättvis rättegång och förbud mot godtyckligt anhållande, häktning eller landsförvisning.

7. Rätt att erkännas som en person i lagens mening
8. Likhet inför lagen
9. Rätt till verksam hjälp mot rättighetskränkningar
10. Förbud mot att godtyckligt anhållas, hållas fängslad eller landsförvisas
11. Rätt till rättvis rättegång
12. Oskyldig till dess att skuld lagligen har fastställts vid en offentlig rättegång
13. Rätt till asyl

SOCIALA RÄTTIGHETER

Rätt till utbildning, rätt att bilda familj, rätt till hälsovård och fritid.

14. Rätt till skydd för privat- och familjelivet
15. Rätt att fritt förflytta sig och välja bostadsort inom statens gränser
16. Rätt att ingå äktenskap och bilda familj
17. Rätt till vila och fritid
18. Rätt till utbildning

EKONOMISKA RÄTTIGHETER

Rätt att äga egendom, rätt till arbete, bostad och tillräcklig levnadsstandard.

19. Rätt att äga egendom
20. Rätt till social trygghet
21. Rätt till arbete
22. Rätt till en tillräcklig levnadsstandard

POLITISKA RÄTTIGHETER

Rätt att delta i politiskt beslutsfattande, rätt till frihet i fråga om fredliga möten och sammanslutningar.

23. Rätt till tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet
24. Rätt till åsiktsfrihet och yttrandefrihet
25. Rätt till frihet i fråga om fredliga möten och sammanslutningar
26. Rätt att delta i offentlig verksamhet och politiskt beslutsfattande

KULTURELLA RÄTTIGHETER

Rätt att delta i samhällets kulturella liv.

27. Rätt att delta i samhällets kulturella liv
28. Rätt till ett internationellt system där dessa rättigheter och friheter till fullo kan förverkligas
29. Skyldighet att respektera andras rättigheter
30. Inga rättigheter som anges i förklaringen får omintetgöras

BILAGA: VARFÖR SAMLAS MÄNNISKOR?

DELTA I ALLMÄNNA VAL ELLER I VERKSAMHET SOM PÅVERKAR GEMENSKAPEN OMKRING EN	FÖRSVARA RÄTTIGHETER OCH FRIHETER	STÖDJA MÄNNISKOR SOM HAR DET SVÅRT
SKYDDA KULTUR, SPRÅK ELLER TRADITIONER	INGRIPA NÄR MÄNNISKOR BEHANDLAS ORÄTTVIST	ÖKA MEDVETENHETEN OM VIKTIGA FRÅGOR
TALA FÖR GEMENSKAPENS BEHOV	FIRA IDENTITET OCH TRADITIONER	ARBETA FÖR GEMENSAMMA FRÅGOR

SÅ HÄR SKRIVER VI BREV OCH SOLIDARITETSHÄLSNINGAR

ANVISNINGAR FÖR ATT SKRIVA BREV

Reservera minst 25 minuter för brevskrivandet. Eleverna har ofta inte skrivit den här typen av brev till myndigheter tidigare. Vi har sammanställt följande anvisningar för att underlätta uppgiften, men ni behöver inte följa dem alltför strikt. Det viktigaste är att eleverna skriver brevet på ett sätt som känns naturligt för dem själva. Personliga brev gör ofta störst intryck.

Tänk på att breven ska vara skrivna i en saklig och respektfull ton.

Så skriver du ett övertygande appellbrev för de mänskliga rättigheterna:

1. Ta upp i ditt brev:

- För vem skriver du brevet?
- Vad har hänt personen?
- Varför har det som hänt kränkt personens mänskliga rättigheter?
- Vad kräver du för att situationen ska förändras?

2. Skriv brevet i **en respektfull och lugn ton.** Människorättskränkningar kan ofta kännas obegripliga, men vi vill att man ska ta oss på allvar. Visa respekt för mottagaren av brevet.

3. Använd **de anvisningar och den information** som Amnesty har gett om den person eller grupp som är i fara. Fakta hjälper mottagaren att känna igen fallet som du skriver om.

4. Använd **din egen röst.** Våra krav blir starkare när många olika människor framför dem utifrån sina egna perspektiv. Du kan hänvisa till ditt eget liv i brevet, till exempel ”Som mamma till två barn vet jag …” eller ”Som studerande upplever jag att …”. Framför Amnestys krav med dina egna känslor och ord.

5. Motivera dina krav med **internationell rätt**, inte med politiska åsikter. De mänskliga rättigheterna bygger på internationell rätt och internationella avtal och de skyldigheter som följer av dem. Politiska påståenden och argument ger inte resultat. Tvärtom kan de ibland göra mer skada än nytta.

6. Skriv om hur situationen för de mänskliga rättigheterna **kan förbättras.** Du kan till exempel hänvisa till framsteg som du känner till i landet eller till goda exempel som kan bidra till att de mänskliga rättigheterna förverkligas. Försök uppmuntra mottagaren att stödja de mänskliga rättigheterna.

7. Visa att du är **personligen intresserad** av landet som du skriver till. Om du har besökt landet eller bekantat dig med dess kultur eller historia kan du berätta om det i brevet.

8. Jämför inte till exempel Finland med mottagarens land. Människorättskränkningar förekommer överallt i världen, och det finns ingen anledning att jämföra länder.

9. Håll **brevet kort och koncist.** De flesta appellbrev ryms på en sida. Även ett brev på två eller tre meningar kan göra stor skillnad.

10. Underteckna brevet med ditt eget namn. Du kan också underteckna med bara ditt förnamn. Du kan även skriva skolans namn och kontaktuppgifter i brevet.

VANLIGA FRÅGOR

VANLIGA FRÅGOR

Varför ska jag skriva till just de här personerna?

Den här gången ber vi dig skriva till ordföranden för ryska federationens utredningskommitté och till Egyptens president. Enligt Amnestys undersökningar har dessa en nyckelroll när det gäller att åstadkomma förändring.

Hur mycket måste jag berätta om mig själv i brevet? Är det farligt att underteckna brevet? Kan staten dit jag skickat mitt brev förhindra att jag reser till landet i framtiden?

Du får själv avgöra vad du berättar om dig själv. Genom att ange ditt namn visar du att brevet är äkta och personligt. Om du vill kan du skriva med bara förnamnet.

Tusentals Amnesty-anhängare undertecknar brev utan problem. Om du som privatperson eller i ditt arbete har nära kontakter med landet du skriver till kan du för säkerhets skull låta bli att skriva brev till landet i fråga.

Ska jag nämna Amnesty International i mitt brev?

Du får själv bestämma om du vill skriva som privatperson eller som en del av Amnestys internationella kampanj.

Borde jag skriva mitt brev för hand?

Både datorskriven och handskriven text går bra. Det viktigaste är att du skriver brevet och skickar det, om du vill.

Ska jag skriva på det språk som anges i anvisningarna?

Vi uppmuntrar dig att skriva på det språk som anges i anvisningarna. Om det känns svårt kan du också skriva på ditt eget modersmål. I modellbreven (s. 33–38) och i ordlistan (s. 39) hittar du hjälp för att skriva på olika språk.

Vad händer efter att brevet skickats i väg?

Ibland får breven ett svar, men det kan också hända att just ditt brev inte får svar. Ditt brev är ändå viktigt. Om du får svar ber vi dig skicka en kopia på svaret till Amnesty International till adressen **Sanduddsgatan 7 A, 00100 Helsingfors.**

Hur kan jag i fortsättningen få information om de människor som vi skriver för?

Amnesty Internationals finländska sektion skickar ett tackmeddelande till skolorna år 2027. Där berättar vi hur stort deltagandet i brevmaraton blev och vilken inverkan kampanjen haft.

Vad kostar det att skicka brevet?

Breven och korten skickas till Amnesty Internationals finländska sektion, som skickar dem vidare till de ansvariga myndigheterna och till de berörda personerna. Du kan skicka breven och korten avgiftsfritt (alltså utan frimärke) till Amnesty genom att skriva följande adress på kuvertet: **Skolornas brevmaraton, Amnesty International, Försändelsekod 5007696, 00003 Svarsförsändelse.**

Du kan också ladda upp meddelandena digitalt i en molntjänst, om er skola använder en sådan. Skicka i så fall länken till oss på adressen emma.aman@amnesty.fi.

DETALJERAT EXEMPELBREV

Det här exemplet kan användas som modell för appellbrevet.

1. Mottagarens officiella titel och adress

2. Brevets datum

3. Formell hälsning

4. Inledning som anger brevets syfte

5. Åtgärder och följder som skribeten önskar sig se

6. Nogrann beskrivning av åtgärder för att uppnå målen

7. Respektfull avslutningsfras

8. Din underskrift – den kan ha större betydelse än du tror!

1 H.E. Hun Sen Prime Minister Kingdom of Cambodia 2
41 Russian Federation Blv
Phnom Penh
Cambodia

2 9 May 2012

3 Dear Prime Minister,

4 I am writing to express my grave concern regarding the arbitrary arrest and mistreatment of 13 women human rights defenders in Phnom Penh on May 22, 2012.

5 I respectfully urge the Cambodian government to vacate these convictions and release these 13 women, who have been imprisoned solely for expressing their views and engaging in peaceful assembly.

6 I call on the Cambodian government to unconditionally release these women immediately. Finally, I ask the Cambodian government to take the necessary steps to protect the fundamental rights to freedom of expression and peaceful assembly in Cambodia.

Thank you for your attention to these urgent matters.

7 Sincerely,

8 Alex Citizen

APPELLBREV TILL STÖD FÖR DARIA EGEREVA

Head of the Investigative Committee
of the Russian Federation
Investigative Committee of
the Russian Federation
2 Tehnicheskiy Pereulok
105005 Moscow
RUSSIAN FEDERATION

Ditt namn
(Här kan du skriva adressen till din skola eller namnet på din grupp)

Bästa ordförande för Ryska federationens utredningskommitté, / *Dear Head of the Investigative Committee of the Russian Federation,*

1. Skriv något som gör brevet personligt. Du kan berätta varför du är orolig för Daria Egereva. Du kan också berätta något om dig själv.
2. Skriv i brevet om de missförhållanden som Daria Egereva har lyft fram. Du kan också berätta varför du tycker att hennes rättigheter inte respekteras.
3. Skriv att du kräver att de ryska myndigheterna...

Högaktningsfullt /
Yours Sincerely,
Ditt namn

EXEMPELMENINGAR:

I am concerned ...
– Jag är orolig …

As a young person …
– Som ung person...

EXEMPELMENINGAR:

I feel that the human rights of Daria Egereva are not respected because …

– Jag tycker att Daria Egerevas mänskliga rättigheter inte respekteras, eftersom …

1. omedelbart och villkorslöst friger Daria Egereva och lägger ner alla åtal mot henne
2. upphör att förfölja urfolksaktivister och förtrycka deras rättigheter i hela Ryssland

1. *Daria Egereva must be immediately and unconditionally released and all charges against her must be dropped*
2. *repression against other Indigenous activists facing the same charges as Daria must also be ended*

APPELLBREV TILL STÖD FÖR MARWA ARAFA

President of Egypt
Office of the President
Al-Ittihadiya Palace
Al Nadi, El-Montaza, Heliopolis
Cairo Governorate 4460210
Egypt

Ditt namn
(Här kan du skriva adressen till din skola eller namnet på din grupp)

Ärade president, / Your Excellency,

1. Skriv något som gör brevet personligt. Du kan berätta varför du är orolig för hur Marwa Arafa behandlas. Du kan också berätta något om dig själv.
2. Skriv i brevet om det arbete som Marwa Arafa har gjort och varför du tycker att det är viktigt. Du kan också berätta varför du tycker att Marwas rättigheter inte respekteras.
3. Skriv att du kräver att de egyptiska myndigheterna

1. omedelbart och villkorslöst friger Marwa Arafa och lägger ner alla åtal mot henne

1. *Marwa Arafa must be immediately and unconditionally released and all charges against her must be dropped*

Högaktningsfullt /
Yours Sincerely,
Ditt namn

EXEMPELMENINGAR:

I am concerned ...
– Jag är orolig …

As a young person myself …
– Som ung…

EXEMPELMENINGAR:

I feel that the human rights of Marwa Arafa are not respected because…

– Jag tycker att Marwa Arafas mänskliga rättigheter inte respekteras, eftersom …

ANVISNINGAR FÖR HUR MAN SKRIVER SOLIDARITETSHÄLSNINGAR

Solidaritetshälsningarna skickas direkt till personer som upplevt kränkningar av sina mänskliga rättigheter. Avsikten är att stötta dem och berätta att vi tänker på dem. Många av personerna som tidigare fått hälsningar har berättat att meddelandena gett dem mod och hopp i svåra situationer.

Eftersom solidaritetskorten ska stödja och uppmuntra sina mottagare är det önskvärt att meddelandena skrivs på de språk som nämns i anvisningarna. Språkkravet är ändå inte absolut. Uppmuntrande meddelanden kan därför också skrivas på finska eller på något annat språk. Det viktigaste är att brev och kort blir skrivna.

Om det känns svårt att skriva solidaritetshälsningar och ni har tid kan ni tillsammans i klassen fundera på vad ni vill säga. Du kan ställa följande frågor till eleverna och skriva deras svar på tavlan:

- Vad kunde få mottagaren att känna sig starkare?
- Hur kan ni visa genom ert meddelande att ni stöder mottagaren?
- Hur kan ni uttrycka i ert meddelande att ni tycker det är viktigt att de mänskliga rättigheterna respekteras?
- Hur kan ni visa ert stöd och ge hopp med ord, bilder eller foton?

I meddelandena kan man också berätta om sitt eget liv och varför man tycker att frågan är viktig. Kampanjens målpersoner får tiotusentals meddelanden under kampanjen, och många har berättat att de försöker läsa alla. Därför lönar det sig att göra meddelandena personliga och modiga, om man vill att de ska sticka ut.

När ni skriver solidaritetshälsningar kan ni antingen använda de färdiga kort som ni fått av Amnesty eller pyssla ihop egna kort. Förutom text kan ni gärna använda bilder, färger och klistermärken på korten — bara fantasin sätter gränser.

SOLIDARITETSHÄLSNING TILL DARIA EGEREVA

RYSKA	SVENSK ÖVERSÄTTNING
Дорогая Дарья, спасибо вам за вашу работу! Мы думаем о вас и поддерживаем вас.	Kära Daria, tack för det arbete du gör! Vi tänker på dig och står solidariskt vid din sida.
Дорогая Дарья, мы узнали вашу историю и очень вдохновились вашей работой. Леса, реки и вся наша природа должны быть защищены.	Kära Daria, vi har hört din berättelse, och ditt arbete inspirerar oss mycket. Skogar, floder och hela naturen måste skyddas.
Дорогая Дарья, ваша работа и активизм заслуживают восхищения и уважения. Спасибо вам! Желаем вам свободы.	Kära Daria, ditt arbete och din aktivism förtjänar beundran och uppskattning. Tack! Vi önskar dig frihet.
С приветом и солидарностью, [ditt namn]	Hälsningar och i solidaritet med dig, [ditt namn]

OBSERVERA

Meddelanden till Daria kan enbart skickas på ryska. Meddelanden på andra språk når inte fram till henne i fängelset. Du kan rita eller lägga till bilder av lokala sevärdheter och natur i ditt meddelande.

Meddelandena får inte innehålla eller nämna

- fredssymboler
- president Putin, Rysslands politik, Ukraina eller kriget i Ukraina, och de får inte heller innehålla färgerna på Ukrainas flagga
- Amnesty eller Amnestys logotyp, eftersom Amnesty är en så kallad oönskad organisation i Ryssland
- svordomar

SOLIDARITETSHÄLSNING TILL MARWA ARAFA

ENGELSKA	ARABISKA	SVENSKA ÖVERSÄTTNING
Dear Marwa, We stand with you in full solidarity.	عزيزتي مروى، نقف معكم تضامنا كاملا.	Kära Marwa, Vi stöder dig helt och hållet.
Nobody should be detained for a single day, let alone for over six years, simply for exercising your human rights and supporting families of political detainees.	لا ينبغي احتجاز أي شخص ليوم واحد، ناهيك عن أكثر من ست سنوات، لمجرد ممارسة حقوقه الإنسانية ودعم عائلات المحتجزين السياسيين.	Ingen borde sitta fängslad ens en dag, än mindre i över sex år, bara för att ha utövat sina mänskliga rättigheter och stöttat familjer till politiska fångar.
We are also outraged that you have been denied healthcare, daily exercise, and the right to continue your studies.	نحن أيضا غاضبون من حرمانك من الرعاية الصحية، والتمارين اليومية، وحق مواصلة دراستك.	Vi är också arga över att du har nekats vård, daglig motion och rätten att fortsätta dina studier.
We will keep raising our voices until these injustices end and you are free and reunited with your daughter and loved ones.	سنستمر في رفع أصواتنا حتى تنتهي هذه الظلم وتصبحين حرة وتلتقي بابنتك وأحبائك.	Vi kommer att fortsätta säga ifrån tills den här orättvisan tar slut och du är fri och tillsammans med din dotter och dina nära igen.
In solidarity, [ditt namn]	تضامنا، **[nimesi]**	I solidaritet, [ditt namn]

OBSERVERA

Marwa längtar efter att få träffa sin dotter. Ni kan till exempel rita bilder av när de träffas och firar att Marwa har blivit fri. Marwa tycker också om att baka och laga mat, så ni kan också rita bilder av Marwa när hon gör det hon tycker mest om.

ORDLISTA SVENSKA – ENGELSKA

Definiera *Define*

Delta *Participate*

FN (Förenta nationerna) *UN (United Nations)*

FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna
United Nations Universal Declaration of Human Rights (UDHR)

FN:s deklaration om urfolks rättigheter
United Nations Declaration on the Rights of Indigenous Peoples (UNDRIP)

Frihet från diskriminering *Freedom from discrimination*

Förtrycka *Repress*

Godtyckligt gripande *Arbitrary arrest*

Internationell rätt *International law*

Internationella konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter
The International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights (ICESCR)

Internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter
The International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR)

Internationella konventionen om skydd för alla människor mot påtvingade försvinnanden
International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearance (ICPPED)

Jämlikhet *Equity*

Jämställdhet *Equality*

Kritisera *Criticize*

Kräva, uppmana *Urge*

Kräva, vädja *Call on*

Missnöje *Discontent*

Motivering, grund *Justification*

Mänskliga rättigheter *Human rights*

Människorättsförsvarare *Human rights defender*

Människorättskonvention *Human rights treaty*

Människorättskränkning *Human rights violation*

Namninsamling, appell *Petition*

Omedelbart *Immediately*

Påtvingat försvinnande *Enforced disappearance*

Regering *Government*

Rätt, rättvisa *Justice*

Rätten att delta i beslutsfattandet *Right to take part in decision making*

Rätten till en rättvis rättegång *Right to a fair trial*

Rätten till fredliga sammankomster och föreningsfrihet
Freedom of peaceful assembly and association

Rätten till hälsa *Right to health*

Rätten till lika skydd av lagen *Right to equal protection of the law*

Rätten till liv *Right to life*

Rätten till personlig frihet och säkerhet *Right to personal liberty and security*

Skydda *Protect*

Skyldighet *Responsibility, obligation*

Solidaritet *Solidarity*

Urfolk *Indigineous people*

Uttrycka *Express*

Verkställa, genomföra *Enforce*

Yttrande- och åsiktsfrihet *Freedom of expression*

Vädja *Appeal*

VÅRA ORD KAN FÖRÄNDRA VÄRLDEN.

AMNESTY INTERNATIONAL